

דמה שכתבו התוספות דהפירוש דמותר להשלים, דלא כתבו כן אלא על והלכתא מתענין ומשלימין, אבל הפלוגתא ודאי היא למ"ד דמשלימין שחייב להשלים, אלא אנן לא נקטינן כוותיה לענין חיוב רק לענין רשות, ואע"ג דמהרש"א כתב ראייה להתוספות דרבי יוסי ס"ל דוקא דמותר ולא חיוב, כבר כתבתי בספרי יד דוד דאין ראיית מהרש"א מוכרחת.¹

ובשלטי הגיבורים ריש השוכר את הפועלים השיב על מהרי"ק, די"ל מפני ששתקו שתיקה כהודאה דמיא מפני שלא נחלקו, וזה שאמר שלא ערער וא"כ ממילא הוודו, ע"ש, וכבר ראה זה מהרי"ק דיש להשיב, ולכן כתב דהוה ליה למימר והוודו לו, דאם שתיקה כהודאה היא, מ"ש מהוודו לו בפירוש או ע"י שתיקה.

ובשלטי הגיבורים שם כתב, דדוקא בדבר שאירע כן וידענו שהוא מפורסם ולא ערערו עליו אז הוה לא ראינו ראייה, אבל אם אפשר דלא אירע, או דאירע ולא ידעו, לא הוי ראייה, ואף מהרי"ק מודה בזה, כי כן מוכח בדבריו גבי לא ראיתי עור יוצא לבית השריפה, וחכ"א דאין לא ראינו ראייה.

ובאמת לפי"ז קשה על מהרי"ק מההיא דעירובין, מאי ראייה מיייתי רבי יוחנן בן נורי, דילמא לא אירע כן שגזרו תענית בר"ח ובחנוכה ופורים, דהרי לכתחילה לכו"ע אין גוזרין, וגם מי יימר דאירע ט' באב בערב שבת. וצריך לומר דרבי יוחנן בן נורי ידע דאירע כן שגזרו תענית והתחילו, וגם אירע ט' באב בערב שבת ולא השלימו, ובאמת דבר רחוק הוא שיגזרו תענית בימים האלו, וגם היו נזהרים בבד"ו פסח. לכן היה נראה יותר לפי"ז שקבעו הלכה ממש כרבן גמליאל אם יהיה שיבוא כן.

וזו היא שקשה על דברי מהרי"ק, שהרי בתוספתא איתא שהשיב ר' יהושע לרבי יוחנן בן נורי אנו שומעין לך ונקבע הלכה כרבן גמליאל, ולא ערער אדם על דבריו, הרי מוכח בפירוש דקבעו הלכה כרבן גמליאל, ולא ערער שום אדם על זה מה שקבעו הלכה כמותו, וא"כ אין זה ענין כלל ללא ראינו ראייה, אם לא שנאמר דמהרי"ק סבר דמדלא אמר בתלמודא דידן כן ש"מ דלא הוודו לו.

ובחסדי דוד כתב דאפשר להשוות תלמודא ותוספתא, דבאותה פעם לא הוזכר רבי יהושע, רק אח"כ כשראה שלא סייע לו אדם חזר והודה, ובודאי זה דוחק, ואפשר שהגמרא קיצר הברייתא, וכן מצינו בכמה מקומות.

עלמא מותר הוא, ואי אינו משלים אינו עושה שלא כדין, לאו חומרא הוא להשלים.

ולכן נראה ודאי כמ"ש לדעת הריטב"א, דהמקשה הוה סבר שהסכימו בבהמ"ד לקבוע הלכה כרבן גמליאל, ובדור שלאחריו לא מצינו שקבעו להיפך כרבי יוסי, וא"כ כשם דרבי יוחנן בן נורי לא רצה לבטל דברי רבן גמליאל, כיון שנהגו כמותו ולא היה מערער, אף אח"כ היכי נהגו דלא כוותיה, ותירץ, לא, דהלכה כרבי יוסי מחמת המנהג שקבעו בפירוש הלכה כמותו, ובודאי זה יכולין לעשות, הא אילו לא קבעו ההלכה בפירוש, לא היו יכולין לבטל המנהג, כיון שלא ערער אדם בדבר.

ומה שהקשה בזרע אברהם [שם לג ע"א] דילמא הוו מערערים, ולא היה להם לב [לחלוק עליו בגלוי] מפני כבודו של רבן גמליאל, הא ליתא, דהרי עדיין היו סנהדרי גדולה ביבנה בימי רבן גמליאל, וצריך הערעור להיות בב"ד, אלא דבאמת אפשר היה ערעור, ולכן הוכיח מהרי"ק כיון שלא ידע אדם מזה הוה לא ראינו ראייה.

ועיין במהרש"א שהקשה על התוספות ד"ה מודה, דא"כ מאי ראייה מיייתי מרבי יוחנן בן נורי, דילמא רבי יהושע ס"ל דמפסיקין, ולכן לא ביטלו דברי רבן גמליאל, אבל להשלים אפשר דשרי. ולע"ד כיון דאפילו מפסיקין, מכל שכן דאין להשלים.

ועוד כתב בזרע אברהם שהתוספות שכתבו דבעיא היא אם מותר להשלים, א"כ למ"ד אין משלימין אסור להשלים, וא"כ מאי עדותו של רבי יוחנן בן נורי הא דהיו אוכלים מבעוד יום, דילמא היינו טעמא משום דאסור להשלים, וכיון שקבעו הלכה דאין משלימין והיינו דאסור, וא"כ הלכתא היא ולא מנהג, וא"כ עדות גמורה היא שקבעו הלכה דאסור להשלים, ולא ראינו אדם שערער מעולם, והדרא קושיא לדוכתה, דכיון שהעיד שקבעו הלכה כמותו עדות גמורה היא, ע"כ.

והרב קיצר, ונראה דכוונתו דלהתוספות קשה, מאי ראייה מיייתי רבי יוחנן בן נורי, דהרי מ"ד מותר להשלים הברירה בידו אם להשלים או לא להשלים, ולכן לא ערער אדם על מה שנהגו שלא להשלים, כיון דשפיר דמי לכו"ע, אלא ודאי צ"ל דעדות רבי יוחנן בן נורי היא שקבעו הלכה בפירוש כרבן גמליאל שאסור להשלים, וא"כ ראיית מהרי"ק ליתא, זה נראה כוונתו של הרב זרע אברהם.

ולפי מה שכתבתי דאפשר דרבי יהושע ס"ל דמפסיקין, א"כ אין זה ענין לדברי התוספות. ואפילו אם נאמר דרבי יהושע ס"ל דמשלימין, מ"מ אפשר לומר

1. די"ל דנהי דר' יוסי חייב להשלים קאמר, לרבן גמליאל אסור להשלים.